

ผลการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้เสพสารเสพติดชาวเขาที่บำบัดรักษาด้วยเมทาโดนระยะยาวและปัจจัยที่มีผลต่อการกลับไปเสพซ้ำของชาวเขาอำเภอแม่จันจังหวัดเชียงราย ระหว่างวันที่ 1 มกราคม ถึง 28 กุมภาพันธ์ 2548 จำนวน 107 คน ผลการศึกษาได้นำมาวิเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย โดยแบ่งเป็น 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 ประวัติการใช้สารเสพติด

ส่วนที่ 3 คุณภาพชีวิต

ส่วนที่ 4 สาเหตุที่เสพซ้ำ

4.1 สาเหตุที่เสพซ้ำในอดีต

4.2 สาเหตุที่เสพซ้ำในปัจจุบัน

ส่วนที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านต่างๆกับการเสพซ้ำในปัจจุบัน

1. ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างคือผู้เสพสารเสพติดชาวเขาที่ได้รับการบำบัดรักษาด้วยเมทาโดนระยะยาว และมีอายุตั้งแต่ 18 ปีจนถึง 60 ปี ในหมู่บ้านชาวเขา 7 หมู่บ้าน ของอำเภอแม่จันและอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย 107 คนเป็นเพศชาย ร้อยละ 66.4 เพศหญิงร้อยละ 33.6 อายุระหว่าง 50-59 ปี ร้อยละ 44.9 รองลงมา อายุเฉลี่ย 47.4 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 40 ถึง 49 ปี ร้อยละ 40.2 สถานภาพสมรส สมรส ร้อยละ 86.9 ระดับการศึกษา ไม่ได้เรียนร้อยละ 90.6 อาชีพทำไร่ทำนา ร้อยละ 49.5 รายได้ 1000-1999 บาท ร้อยละ 36.3 รองลงมา น้อยกว่า 1000 บาท ร้อยละ 35.3

ตารางที่ 1

เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะที่ศึกษา	จำนวน (n = 107)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	71	66.4
หญิง	36	33.6
อายุ (ปี)		
อายุเฉลี่ย (SD)	47.4 (7.6)	
สถานภาพสมรส		
คู่	93	86.9
ม่าย	8	7.5
หย่า/แยก	5	4.7
โสด	1	0.9

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลักษณะที่ศึกษา	จำนวน (n=107)	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียน	97	90.6
ประถมศึกษา	8	7.5
มัธยมศึกษา	2	1.9
อื่นๆ		
อาชีพ		
ทำไร่นา	53	49.5
รับจ้างทั่วไป	28	26.2
รับจ้างทั่วไปและทำไร่นา	15	14.0
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	11	10.3
รายได้ (บาท)		
ไม่มีรายได้	5	4.9
น้อยกว่า 1000	36	35.3
1000-1999	37	36.3
2000-2999	11	10.8
3000-3999	8	7.8
4000-4999	4	3.9
5000 ขึ้นไป	1	0.9

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved

2. ประวัติการใช้สารเสพติด

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาส่วนใหญ่เริ่มเสพยาเสพติดในช่วงอายุเฉลี่ย 26.4 ปี (SD = 8.1) ชนิดสารเสพติดที่ใช้ครั้งแรกคือฝิ่น ร้อยละ 76.6 รองลงมา เฮโรอีนร้อยละ 20.6 สำหรับสาเหตุที่เสพยาครั้งแรกคือใช้รักษาอาการเจ็บป่วยร้อยละ 30.8 รองลงมา เพื่อนชวน ร้อยละ 25.2 และอยากลองร้อยละ 20.6 สารเสพติดที่เคยใช้ส่วนใหญ่เคยใช้ทั้งเฮโรอีน ฝิ่นและยาบ้า ร้อยละ 48.6 รองลงมาเคยใช้เฮโรอีน และฝิ่น ร้อยละ 21.5 และฝิ่นอย่างเดียวร้อยละ 18.7 ตามลำดับ วิธีการที่เคยเสพยา ส่วนใหญ่เคยใช้วิธีฉีดร่วมกับวิธีอื่นๆ ร้อยละ 49.5 รองลงมาเป็นวิธีการเสพยาแบบสูบร้อยละ 44.9 ค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเสพติด ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 50-99 บาทต่อวัน ร้อยละ 45.8 รองลงมา 100-149 บาทต่อวัน ร้อยละ 33.6

ตารางที่ 2

ประวัติการใช้สารเสพติดของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะที่ศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
อายุที่เริ่มเสพยา		
อายุเฉลี่ย (SD)	26.4 (8.1)	
ชนิดสารเสพติดที่ติดครั้งแรก		
ฝิ่น	82	76.6
เฮโรอีน	22	20.6
เฮโรอีนรวมกับยาอื่นๆ	3	2.8

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลักษณะที่ศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
สาเหตุที่เสพครั้งแรก		
ใช้รักษาอาการเจ็บป่วย	33	30.8
เพื่อนชวน	27	25.2
อยากลอง	22	20.6
อยากลองและเพื่อนชวน	8	7.5
ไม่สบายใจ	8	7.5
อื่นๆ	9	8.4
สารเสพติดที่เคยใช้		
เฮโรอีน ผิ่นและยาบ้า	52	48.6
เฮโรอีน และผิ่น	23	21.5
ผิ่น	20	18.7
เฮโรอีน	6	5.6
เฮโรอีนและยาบ้า	5	4.7
ผิ่นรวมกับยาอื่นๆ	1	0.9
วิธีการที่เคยเสพ		
ฉีดยารวมกับวิธีอื่นๆ	53	49.5
สูบ	48	44.9
ฉีด	3	2.8
กินและสูบ	3	2.8
ค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเสพติด(บาท)ต่อวัน		
ไม่ถึง50	12	11.2
50-99	49	45.8
100-149	36	33.6
150-200	5	4.7
มากกว่า200	5	4.7

ลิขสิทธิ์ © by Chiang Mai University
All rights reserved

3. คุณภาพชีวิต

องค์ประกอบคุณภาพชีวิต ด้านร่างกาย ในกลุ่มเพศชายส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง ร้อยละ 66.7 ในขณะที่ในกลุ่มไม่เพศชายส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับดี ร้อยละ 54.1 องค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านจิตใจส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี ร้อยละ 77.8 และร้อยละ 84.7 ในกลุ่มเพศชายและกลุ่มไม่เพศชายตามลำดับ องค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคมส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีร้อยละ 44.4 และร้อยละ 58.2 ในกลุ่มเพศชายและกลุ่มไม่เพศชายตามลำดับ องค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี ร้อยละ 55.6 และร้อยละ 72.5 ในกลุ่มเพศชายและกลุ่มไม่เพศชายตามลำดับ คุณภาพชีวิตโดยรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี ร้อยละ 55.6 และร้อยละ 76.5 ในกลุ่มเพศชายและกลุ่มไม่เพศชายตามลำดับ

ตารางที่ 3

คุณภาพชีวิตรายด้านต่างๆ และคุณภาพชีวิตโดยรวมของกลุ่มตัวอย่าง

คุณภาพชีวิต	เพศชาย (ร้อยละ)		รวม (ร้อยละ)
	n = 9	n = 98	
ด้านร่างกาย			
ดี	3 (33.3)	53 (54.1)	56 (52.3)
ปานกลาง	6 (66.7)	41 (41.8)	47 (43.9)
ไม่ดี	0 (0.0)	4 (4.1)	4 (3.7)
ด้านจิตใจ			
ดี	7 (77.8)	83 (84.7)	90 (84.1)
ปานกลาง	2 (22.2)	15 (15.3)	17 (15.9)
ไม่ดี	-	-	-
ด้านสัมพันธภาพทางสังคม			
ดี	4 (44.4)	57 (58.2)	61 (57)
ปานกลาง	3 (33.3)	39 (39.8)	42 (39.2)
ไม่ดี	2 (22.2)	2 (2.0)	4 (3.7)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

องค์ประกอบ	เสพชำ (ร้อยละ)	ไม่เสพชำ (ร้อยละ)	รวม (ร้อยละ)
	n = 9	n = 98	n = 107
ด้านสิ่งแวดล้อม			
ดี	5 (55.6)	7 (72.5)	76 (71.0)
ปานกลาง	4 (44.4)	27 (27.6)	31 (29.0)
ไม่ดี	-	-	-
คุณภาพชีวิตโดยรวม			
ดี	5 (55.6)	75 (76.5)	80 (74.8)
ปานกลาง	4 (44.4)	23 (23.5)	27 (25.2)
ไม่ดี	-	-	-

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved

4. สาเหตุที่กลับไปเสพซ้ำ

4.1 สาเหตุที่กลับไปเสพซ้ำในอดีต

ผู้เข้ามารับการบำบัดรักษาประมาณร้อยละ 61 เคยเข้ารับการบำบัดรักษาก่อนหน้านี้ไม่เกิน 3 ครั้งและมีผู้เข้ามารับการบำบัดรักษาแล้วมากที่สุดถึง 11 ครั้ง สาเหตุทางด้านร่างกายคือ ใช้รักษาอาการเจ็บป่วย ร้อยละ 67.8 รองลงมา มีอาการอยากยา ร้อยละ 24.2 สาเหตุทางด้านจิตใจคืออยากเสพร้อยละ 82.6 สาเหตุทางด้านสังคม ได้แก่เพื่อนชวน ร้อยละ 85.4 สาเหตุทางด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ หาซื้อง่าย ร้อยละ 88.2 การคงใช้ยาเมทาโดนในการบำบัดรักษาพบว่าส่วนใหญ่ไม่ใช้แล้วร้อยละ 78.5 และยังคงใช้ยู่ร้อยละ 21.5 ระยะเวลาที่ใช้เมทาโดนในการบำบัดรักษานานที่สุด ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 1-5 เดือน ร้อยละ 36.5 รองลงมาอยู่ระหว่าง มากกว่า 1 ปี ร้อยละ 25.2 และอยู่ระหว่าง 10 ถึง 12 เดือนร้อยละ 14.9

การคงใช้สารเสพติดในช่วง 30 วันที่ผ่านมาพบว่า ส่วนใหญ่ไม่ใช้สารเสพติด ร้อยละ 91.6 และใช้ สารเสพติด ร้อยละ 8.4 ในส่วนที่ไม่ใช้สารเสพติด ส่วนใหญ่ ระยะเวลาที่หยุดใช้สารเสพติด อยู่ในช่วงมากกว่า 1 ปี ร้อยละ 23.4 และอยู่ในช่วง 7 ถึง 12 เดือน ร้อยละ 18.9 และมากกว่า 2 ปี ร้อยละ 15.4 ตามลำดับ สำหรับผู้ที่ยังใช้สารเสพติดพบว่าจำนวนครั้งที่ใช้ใน ช่วง 30 วันที่ผ่านมา พบว่าส่วนใหญ่ใช้ 60 ครั้ง ร้อยละ 66.7 รองลงมา 30 ครั้ง ร้อยละ 22.2 และ 90 ครั้ง ร้อยละ 11.1 ตามลำดับ

ตารางที่ 4

การรักษาและสาเหตุที่กลับไปเสพซ้ำในอดีตของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะที่ศึกษา	จำนวน (n = 107)	ร้อยละ
จำนวนครั้งของการบำบัดรักษา		
2	31	28.9
3	35	32.7
4	17	15.9
5	15	14.0
6	2	1.9
7	2	1.9
8	2	1.9
9	1	0.9
10	1	0.9
11	1	0.9
สาเหตุทางด้านร่างกาย		
รักษาอาการเจ็บป่วย	42	67.8
รักษาอาการอยากยา*	14	24.2
รักษาอาการเจ็บป่วยและ อาการอยากยา	5	8.0
สาเหตุทางด้านจิตใจ		
อยากเสพ**	56	82.6
อยากเสพและไม่สบาย	5	7.4
ไม่สบายใจ	3	4.7
เครียด/นอนไม่หลับ	1	1.5
อื่นๆ	3	4.5

*อาการอยากยา หมายถึง อาการทางร่างกายที่เกิดขึ้นเมื่อขาดยาเสพติด (withdrawal symptom)

**อยากเสพ หมายถึง การที่ผู้เสพสารเสพติดต้องการเสพยาโดยไม่มีอาการอยากยา

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลักษณะที่ศึกษา	จำนวน (n = 107)	ร้อยละ
สาเหตุทางด้านสังคม		
เพื่อนชวน	35	85.4
มีปัญหาครอบครัว	2	4.9
ชุมชนไม่ยอมรับและเพื่อนชวน	2	4.5
มีปัญหาครอบครัวและเพื่อนชวน	1	2.4
ประเพณีและเพื่อนชวน	1	2.4
สาเหตุทางด้านสิ่งแวดล้อม		
หาซื้อง่าย	68	88.2
อื่นๆ ระบุ	9	11.8
การใช้เมทาโดนในปัจจุบัน		
ไม่ใช้	84	78.5
ใช้	23	21.5
ระยะเวลาที่ใช้เมทาโดนในการบำบัดรักษานานที่สุด		
1-5 เดือน	39	36.5
6-9 เดือน	12	11.2
10-12 เดือน	16	14.9
มากกว่า 1ปี	27	25.2
มากกว่า 2ปี	8	7.5
มากกว่า 3ปี	5	4.7
การใช้สารเสพติดในช่วง 30 วันที่ผ่านมา		
ไม่ใช้	98	91.6
ใช้	9	8.4

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลักษณะที่ศึกษา	จำนวน (n = 107)	ร้อยละ
จำนวนครั้งที่ใช้ (n = 9)		
30	2	22.2
60	6	66.7
90	1	11.1
ระยะเวลาที่หยุดใช้สารเสพติด		
1-3 เดือน	9	8.4
4-6 เดือน	11	10.3
7-12 เดือน	20	18.9
มากกว่า 1 ปี	25	23.4
มากกว่า 2 ปี	17	15.9
มากกว่า 3 ปี	9	8.4

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved

4.2 สาเหตุที่เสพซ้ำในปัจจุบัน

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 107 ราย กลับไปเสพสารเสพติดซ้ำในปัจจุบัน (ในช่วง 30 วันที่ผ่านมา) จำนวน 9 รายและสาเหตุที่เสพซ้ำด้านต่างๆคือ สาเหตุทางด้านร่างกาย ส่วนใหญ่ ใช้รักษาอาการเจ็บป่วย ร้อยละ 100 สาเหตุทางด้านจิตใจ ส่วนใหญ่ อยากรเสพ ร้อยละ 87.5 รองลงมาเครียดนอนไม่หลับ ร้อยละ 12.5 สาเหตุทางด้านสังคม ส่วนใหญ่ เพื่อนชวน ร้อยละ 80.0 รองลงมา ประเพณี ร้อยละ 20.0 สาเหตุทางด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่ หาซื้อง่าย ร้อยละ 100

ตารางที่ 5

สาเหตุที่ยังคงการเสพสารเสพติด จำแนกตามด้านต่างๆ ของกลุ่มตัวอย่าง

สาเหตุที่ยังคงการเสพสารเสพติด	จำนวน	ร้อยละ
สาเหตุทางด้านร่างกาย		
รักษาอาการเจ็บป่วย	4	100.0
มีอาการอยากยา	-	-
สาเหตุทางด้านจิตใจ		
อยากรเสพ	7	87.5
เครียด/นอนไม่หลับ	1	12.5
ไม่สบาย	-	-
สาเหตุทางด้านสังคม		
เพื่อนชวน	4	80.0
ประเพณี	1	20.0
มีปัญหาครอบครัว	-	-
ชุมชนไม่ยอมรับ	-	-
สาเหตุทางด้านสิ่งแวดล้อม		
หาซื้อง่าย	5	100.0
อื่นๆ ระบุ	-	-

6. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านต่างๆกับการกลับไปเสพซ้ำในปัจจุบัน

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการกลับไปเสพซ้ำมีดังนี้เพศชายมีโอกาสกลับไปเสพซ้ำมากกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.027$) สถานภาพ ระดับการศึกษา และรายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับการกลับไปเสพซ้ำ อายุที่เริ่มเสพในกลุ่มอายุน้อยกว่า 26 ปี มีโอกาสกลับไปเสพซ้ำมากกว่าในกลุ่มอายุที่เริ่มเสพตั้งแต่ 26 ปีขึ้นไป ($p = 0.010$) วิธีการที่เคยเสพในกลุ่มที่เคยใช้วิธีการเสพแบบฉีดมีโอกาสกลับไปเสพซ้ำมากกว่ากลุ่มที่ไม่เคยฉีดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.003$) คุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการกลับไปเสพซ้ำโดยในรายที่มีคุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคมที่ไม่ดีมีโอกาสกลับไปเสพซ้ำ 13.71 เท่าของรายที่มีคุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคมที่ดี ($p = 0.035$)

ตารางที่ 6

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านต่างๆ กับการกลับไปเสพซ้ำในปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะที่ศึกษา	เสพซ้ำ	ไม่เสพซ้ำ	OR	P-Value
เพศ				
ชาย	9 (100.0)	62 (63.3)	-	0.027
หญิง	0 (0.0)	36 (36.7)		
สถานภาพ				
มีคู่	9 (100.0)	84 (85.7)	-	0.602
ไม่มีคู่	0 (0.0)	14 (100.0)		
ระดับการศึกษา				
เรียน	3 (33.3)	7 (7.1)	6.5	0.037
ไม่ได้เรียน	6 (66.7)	91 (92.9)		

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ลักษณะที่ศึกษา	เสพชำ	ไม่เสพชำ	OR	P-Value
รายได้				
มากกว่า1000 บาท	6 (66.7)	55 (56.1)	1.56	0.729
น้อยกว่า1000 บาท	3 (33.3)	43 (43.9)		
อายุที่เริ่มเสพ				
น้อยกว่า26 ปี	9 (100.0)	53 (54.1)	-	0.010
26 ปี ขึ้นไป	0 (0.0)	45 (45.9)		
ชนิดสารเสพติดที่เคยใช้				
เฮโรอีนและสารอื่นๆ	9 (100.0)	77 (78.6)	-	0.200
ฝิ่นและสารอื่นไม่รวมเฮโรอีน	0 (0.00)	21 (21.1)		
ค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเสพติด				
มากกว่า 100 บาท	6 (66.7)	40 (40.8)	2.90	0.169
น้อยกว่า 100 บาท	3 (33.3)	58 (59.2)		
วิธีการที่เคยเสพ				
เคยฉีด	9 (100.0)	47 (48.0)	-	0.003
ไม่เคยฉีด	0 (0.00)	51(52.0)		
คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย				
ดี	9 (100.0)	94 (95.9)	-	1.00
ไม่ดี	0 (0.0)	4 (4.1)		
คุณภาพชีวิต				
ด้านสัมพันธภาพทางสังคม				
ไม่ดี	2(50.0)	2 (2.0)	13.71	0.035
ดี	7 (77.8)	96(93.2)		